

KHARAZMI UNIVERSITY

Print ISSN: 2252-0716 - Online ISSN: 2716-9855

Qualitative Analysis of the Pathology of Human Capital in Professional Football in Iran Case Study: Professional Referees of the Iranian Football Premier League Kianoosh Shajie ¹ , Mahdi Talebpour ^{2*} , Seyed Morteza Azimzadeh ³ Mohammad Keshtidar ⁴ , Reza Hevdari ⁵

1. Kianoosh Shajie, (Ph. D) Ferdowsi university of Mashhad, Mashhad, Iran.
2. *Mahdi Talebpour, (Ph. D) Ferdowsi university of Mashhad, Mashhad, Iran. mtalebpour@um.ac.ir
3. Seyed Morteza Azimzadeh, (Ph. D) Ferdowsi university of Mashhad, Mashhad, Iran.
4. Mohammad Keshtidar, (Ph. D) Ferdowsi university of Mashhad, Mashhad, Iran.
5. Reza Heydari, (Ph. D) Ferdowsi university of Mashhad, Mashhad, Iran

CrossMark

ARTICLE INFO**Article type**

Research Article

Article history

Received January 2021

Revised June 2021

Accepted August 2021

KEYWORDS:

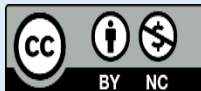
Pathology, Football, Human Capital, Referees, Trilogly Model

CITE:

Ramezaninejad, Nazari, Besharati Moghadam, Ziya. **Qualitative Analysis of the Pathology of Human Capital in Professional Football in Iran Case Study: Professional Referees of the Iranian Football Premier League**, Research in Sport Management & Motor Behavior, 2022; 12(23): 145-167

ABSTRACT

Football referees are one of the main and central components of football and face many problems that if not paid attention and identified injuries that reduce their performance and irreparable damage to the football body; Therefore, the purpose of this study was to qualitatively analyze the pathology of human capital of professional football in Iran, which was a case study on professional referees in the Iranian Football Premier League. This research is applied in terms of purpose, descriptive-analytical method and qualitative research in terms of implementation. Data collection tools were library resources, interviews and Delphi questionnaire. The statistical population in the interview section included all the elites in the field of football refereeing and familiar with human capital issues, which targeted 20 people, and in the Delphi section, all international and national referees of professional football in Iran, 25 of them targeted and snowball. Sample titles were considered. Open and axial coding, summarizing and filtering techniques were used to extract the raw data. Finally, all 57 injuries identified in the Iranian football refereeing department were confirmed by research experts. It can be concluded that structural, contextual and behavioral injuries are very important in the human group of judges. Undoubtedly, the results of the research can be used as a beacon in the future plans of the Iranian Football Federation, especially the referees' committee and department, and can be used in determining policies.

Published by Kharazmi University, Tehran, Iran. Copyright(c) The author(s) This is an open access article under the

CC BY-NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی

تحلیل کیفی آسیب‌شناسی سرمایه‌های انسانی فوتبال حرفه‌ای ایران، مورد نگاری: داوران حرفه‌ای لیگ برتر فوتبال ایران

کیانوش شجیع^۱، مهدی طالب پور^{۲*}، سید مرتضی عظیم زاده^۳، محمد کشتی دار^۴، رضا حیدری^۵

۱. دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۲. استاد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۳. استادیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۴. استاد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۵. دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

چکیده

داوران فوتبال یکی از اجزای اصلی و کانونی ورزش فوتبال محسوب می‌شوند و با مشکلات بسیاری روبرو هستند که در صورت عدم توجه و عدم شناسایی آسیب‌هایی که موجب کاهش عملکرد ایشان شده و صدمات جبران ناپذیری به پیکره فوتبال نیز وارد خواهد آمد؛ لذا هدف از انجام تحقیق حاضر تحلیل کیفی آسیب‌شناسی سرمایه‌های انسانی فوتبال حرفه‌ای ایران بود که به صورت مطالعه موردی بر روی داوران حرفه‌ای لیگ برتر فوتبال ایران انجام گرفت. این تحقیق از نظر هدف کاربردی، از نظر روش توصیفی تحلیلی و به لحاظ اجرا از نوع تحقیقات کیفی می‌باشد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات منابع کتابخانه‌ای، مصاحبه و پرسشنامه دلفی بود. جامعه آماری در بخش مصاحبه شامل کلیه نخبگان حوزه داوری فوتبال و آشنا به مباحث سرمایه انسانی بود که به صورت هدفمند تعداد ۲۰ نفر و در بخش دلفی کلیه داوران بین‌المللی و ملی فوتبال حرفه‌ای ایران که به صورت هدفمند و گلوله برفی تعداد ۲۵ نفر از آنها به عنوان نمونه در نظر گرفته شدند. از تکنیک‌های کدگذاری باز و محوری، تلخیص و فیلترگذاری در جهت استخراج داده‌های خام استفاده شد. در نهایت هر ۵۷ آسیب شناسایی شده در بخش داوری فوتبال ایران از سوی خبرگان تحقیق مورد تایید قرار گرفتند. می‌توان نتیجه گرفت که آسیب‌های ساختاری، زمینه‌ای و رفتاری در گروه انسانی داوران از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. بی شک نتایج حاصل از تحقیق می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های آتی فدراسیون فوتبال ایران، به ویژه کمیته و دپارتمان داوران چراغ راه بوده و در تعیین خط مشی‌ها به کار گرفته شود.

اطلاعات مقاله:

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

*نویسنده مسئول:

mtalebpour@um.ac.ir

دریافت مقاله دی ۱۳۹۹

ویرایش مقاله تیر ۱۴۰۰

پذیرش مقاله شهریور ۱۴۰۰

واژه‌های کلیدی:

آسیب‌شناسی، فوتبال، سرمایه انسانی، داوران، مدل سه‌شاخگی

ارجاع:

شجیع، طالب پور، عظیم زاده، کشتی دار و حیدری. تحلیل کیفی آسیب‌شناسی سرمایه‌های انسانی فوتبال حرفه‌ای ایران مورد نگاری: داوران حرفه‌ای لیگ برتر فوتبال ایران. پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱۴۰۱: ۱۲(۲۳): ۱۴۵-۱۶۷

مقدمه

فعالیت‌های ورزشی، بخش عمده‌ای از زندگی اجتماعی و فرهنگی را تشکیل می‌دهد و در زندگی افراد نفوذ پیدا کرده است؛ به طوری که با نگاهی به انواع رسانه‌ها می‌توان متوجه شد که بخش قابل توجهی از وقت افراد در هر جامعه به ورزش گروهی یا انفرادی اختصاص می‌یابد (۱). در بین سایر ورزش‌ها، فوتبال به عنوان یک ورزش گروهی، به دلیل جذابیت منحصر به فردش، یکی از بیش‌ترین جمعیت‌های ورزشی دنیا را تشکیل می‌دهد و جایگاه والایی در بین مردم پیدا کرده است، به شکلی که به یک پدیده فراگیر و جهانی تبدیل شده و نمی‌توان برای آن حد و مرزی قائل شد (۲). فوتبال در رسانه‌ها بیش از سایر رشته‌های ورزشی مورد بحث و ارزیابی قرار گرفته است و بدون شک، جذاب‌ترین و پرطرفدارترین ورزش دنیا است. اکثر جوانان و بزرگسالان علاقه‌مند به فوتبال، برای گذراندن اوقات فراغت خود به این بازی روی می‌آورند و یا همانند دیگران، در تلویزیون و میدان‌های ورزشی تماشاگر این بازی جذاب می‌شوند (۳). امروزه فوتبال با داشتن بیش از ۲۰۹ فدراسیون ملی عضو در فدراسیون بین‌المللی فوتبال^۱، ۲۰۷ هزار فوتبالیست حرفه‌ای، ۲۴۵ میلیون بازیکن آماتور و ۳/۴ میلیارد طرفدار، یکی از پر طرفدارترین ورزش‌ها در دنیا تلقی می‌شود (۴). شاید دلیل این موضوع جذابیت‌های این ورزش باشد که مسابقات فوتبال را به موضوع مورد علاقه عده بیشماری در سراسر جهان تبدیل کرده است. اتفاقاتی که در مستطیل سبز رخ می‌دهد، در مدت بسیار کوتاه سر تیر اخبار بسیاری از رسانه‌ها می‌شود. در چنین شرایطی طبیعی جلوه می‌نماید که بسیاری از کشورهای مطرح، بخشی از اهداف و برنامه‌هایشان را در صنعت فوتبال برنامه‌ریزی کنند. فوتبال امروزه به عنوان عامل اصلی صنعت اقتصادی کشورها به عنوان ابزاری مهم جهت کنترل و سلطه‌گری در بعضی کشورها بدل گشته است. مسابقات لیگ‌های معتبر اروپایی، از جمله فعالیت‌های اقتصادی مکملی است که موجب افزایش اعتبار اقتصادی کشورهای جهان می‌گردد. بر همین اساس فوتبال باید به عنوان قدرت‌مندترین ابزار برای رسیدن به اهداف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ملت‌ها، به بهترین شکل ممکن اداره و مدیریت شود (۵). کشور ایران نیز از این موضوع مستثنی نبوده و فوتبال جذاب‌ترین و پر مخاطب‌ترین رشته ورزشی در کشور محسوب می‌شود، به نحوی که گفته می‌شود، کشور ما بیشترین طرفداران فوتبال را در سطح قاره آسیا داشته و از این جهت با کشورهای اروپایی و دیگر کشورهای صاحب نام فوتبال رقابت می‌کند. استقبال پرشور افراد در تمامی سنین در بخش‌های مختلف فوتبال محلات، دانش‌آموزی، دانشگاهی، قهرمانی و حرفه‌ای، حضور گسترده تماشاچیان در عرصه‌های ملی و بین‌المللی، حضور با ثبات در مسابقات جام جهانی و موارد دیگر همه دلیلی بر این ادعاست. بر همین اساس سرمایه‌گذاری و ورود به این عرصه در جهت تحلیل و شناخت پدیده‌های مربوط به آن امری غیرقابل چشم‌پوشی است. از این رو بجاست در جهت پیشبرد اهداف عالی،

¹ FiFa

توسعه قهرمانی و حرفه‌ای و کسب جایگاه‌های بین‌المللی در کشور به صورت علمی و منطقی به بررسی همه جانبه این ورزش پر مخاطب در کشور پرداخت و با دیدگاهی واقع‌گرایانه عوامل موفقیت و آسیب‌زای آن را نمایان ساخت (۶).

نظر به موارد عنوان شده، بررسی‌های صورت گرفته در بیشتر نقاط جهان حاکی از آن است که فوتبال ملت‌ها به رغم پای گذاشتن به دنیای حرفه‌ای هنوز در ساختار خود از آسیب‌های فراوانی لطمه می‌خورد. مشکلات مربوط به مسائل اقتصادی در فوتبال، نبود شفافیت مالی، باشگاه‌های دولتی، عدم نتیجه‌گیری تیم‌های پایه در میادین ملی، مشکلات در زمینه امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، ورزشگاه‌های غیر استاندارد، بی‌توجهی به فوتبال پایه، گریزان بودن هواداران از ورزشگاه، فساد مربوط به مسائل مالی، سوء مدیریت، ضعف در سازماندهی مسابقات محلی و باشگاهی، وجود پرونده‌های مربوط به پولشویی و تبانی در فوتبال، ورود سیاسیون جهت دستیابی به اهداف شخصی و غیره (۷) و در نهایت چالش‌ها و آسیب‌های مرتبط با ارکان انسانی فوتبال از جمله آسیب‌های موجود در رشته فوتبال در ایران محسوب می‌شوند (۸). فوتبال جدای از ساختارهای مدیریتی خود، از عناصر مهمی چون ورزشکاران، مربیان، داوران، هواداران و سهامداران که از سرمایه‌های انسانی این صنعت گسترده محسوب می‌شوند، تشکیل شده است (۳). در این بین توجه ویژه به سرمایه‌های انسانی فوتبال در راستای استخراج آسیب‌های وارده به آن‌ها و ارائه راهکارهای اساسی، جدا از توسعه فوتبال موجبات جلوگیری از پیشامد دیگر آسیب‌های فوتبال را فراهم خواهد ساخت (۶).

سرمایه انسانی یکی از مهم‌ترین مباحثی است که اخیراً مورد توجه بسیاری از کشورها قرار گرفته است (۹). مدیریت سرمایه انسانی در ورزش به منظور دستیابی به مزیت‌های رقابتی و رسیدن به چشم‌اندازهای ترسیم شده از جایگاه قابل توجهی برخوردار می‌باشد. بکارگیری، آموزش و ارزیابی نیروی انسانی از جمله اقدامات مهم در مدیریت سرمایه‌های انسانی محسوب می‌شود که ارزیابی عملکرد و آسیب‌شناسی نظام عملکردی ایشان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد (۱۰ و ۱۱). در این بین توجه به توسعه و تعالی سرمایه‌های انسانی فوتبال که یکی از پرتعدادترین رشته‌های ورزشی در دنیا مطرح است، بیش از پیش ضروری جلوه می‌نماید. تحقیقات نشان می‌دهد امروزه فوتبال حرفه‌ای، برنامه‌ریزی‌های راهبردی خود را بر پایه مدیریت موثر سرمایه‌های انسانی بنا می‌سازند. بدون شک نتایج حاکی از کارایی در فوتبال حرفه‌ای تحت تاثیر سرمایه انسانی موثر می‌باشد (۱۲). هر یک از منابع انسانی که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم در پیشرفت فوتبال حرفه‌ای تاثیر گذارند، جزئی از سرمایه‌های انسانی فوتبال حرفه‌ای محسوب می‌شوند. بنابراین توجه ویژه و اساسی به این رکن مهم در فوتبال، شناسایی آسیب‌های موجود برای ایشان و در پی آن ارائه راهکارهای منطقی در جهت رفع این آسیب‌ها، بیش از پیش مورد نیاز فوتبال امروز کشور می‌باشد (۶).

آسیب‌شناسی معادل کلمه پاتولوژی^۱ است که به معنای شناخت علل‌ها و بنیاد عواملی است که در بروز مشکلات و چالش‌ها در پدیده‌های مختلف نقش دارند و این عوامل بازدارنده می‌تواند روند توسعه و پیشروی پدیده‌ها را دچار مشکل سازد. هدف از آسیب‌شناسی یافتن عوامل سقوط یا چالش در روند ثابت فعالیت‌هاست. از سوی دیگر، آسیب‌شناسی جمع‌آوری اطلاعات به منظور تعامل بهره‌ور و اثربخش در امتداد حل مشکلات، چالش‌ها، آسیب‌ها و محدودیت‌های حاضر در محیط تعریف می‌شود (۱۳). اصطلاح آسیب‌شناسی علاوه بر اصطلاحات علوم انسانی، سایر مفاهیم در زمینه مدیریتی، برنامه‌ریزی استراتژیک، مهندسی مجدد فرایندها، اثربخشی سازمانی و غیره را نیز مدنظر دارد. پایین بودن سطح اثربخشی فقط ناشی از آسیب‌ها و چالش‌های مرتبط با انسان نیست، بلکه عوامل مهم دیگری همچون سازماندهی نامطلوب، ضعف بازوهای نظارتی، نامطلوب بودن فرایندهای وظیفه‌ای و غیره در این میان نقش دارند که باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند (۶). بیات و کامرانی (۱۳۹۳) آسیب‌شناسی سرمایه‌های انسانی را مقدم بر برنامه‌ریزی‌های استراتژیک توسعه سرمایه‌های انسانی نیز قلمداد می‌کنند (۱۴). پیشتر احسانی و قره‌خانی (۱۳۸۷) وضعیت بحرانی و نامطلوب منابع انسانی ورزش حرفه‌ای کشور را گوشزد کرده و بررسی آسیب‌ها و چالش‌های این بخش مهم از مدیریت ورزش کشور را مقدم در توسعه منابع انسانی ورزش کشور خواندند. امری که تنها در بعضی سرمایه‌های انسانی قابل مشاهده و در دیگر بخش‌ها رهیافتی نداشت (۱۵). ویراکون^۲ (۲۰۱۶) اشاره می‌کند؛ توجه به تمامی آسیب‌ها و چالش‌های موجود در بخش‌های مختلف منابع انسانی یعنی حفظ، جذب، آموزش، ارتقا و ارزشیابی و غیره منجر به افزایش عملکرد، کارایی و در نهایت بهره‌وری سازمانی خواهد شد (۱۶)؛ همین‌طور که چیریللا^۳ (۲۰۱۳) با آسیب‌شناسی صحیح مدیریت منابع انسانی افزایش عملکرد سازمانی را پیش‌بینی و وندر هیدن^۴ (۲۰۱۲) مدیریت صحیح منابع انسانی را از عوامل اصلی در موفقیت سازمانی اعلام می‌دارد (۱۷ و ۱۸). با توجه به موارد پیشتر اشاره شده، اگر فوتبال را به مثابه یک سازمان بزرگ در نظر بگیریم، سرمایه‌های انسانی حاضر در آن از جهات مختلف تحت آسیب و چالش‌های مختلف قرار می‌گیرند؛ که یکی از این سرمایه‌های انسانی موجود در فوتبال داوران هستند.

داوران بعد از مربیان و بازیکنان، رکن سوم مسابقات ورزشی را تشکیل می‌دهند و در عین حال، دشوارترین وظایف ورزشی را بر عهده دارند؛ چون قضاوت خوب سبب تسهیل در برگزاری رویداد ورزشی می‌شود و در این صورت مهارت‌های بازیکنان و تاکتیک‌های تیم، نتیجه مسابقه را تعیین می‌کند (۱۹). داوران فوتبال به عنوان یکی از ارکان اصلی فوتبال در رشد و توسعه فوتبال موثر هستند و جایگاه ویژه و تعیین‌کننده‌ای در

¹ pathology

² weerakoon

³ Chirila

⁴ Van der heijden

فوتبال پیدا کرده‌اند تا جایی که صنعت و اقتصاد فوتبال را نیز تحت شعاع خود قرار داده‌اند (۲۰). با توجه به پیشرفت فوتبال در دنیای امروزی، باید برای رشد و ارتقای داوری و قضاوت در این ورزش، داوری و قضاوت همپای فوتبال رشد و ترقی نماید تا با دانش و آگاهی سبب بهبود و ارتقای کیفی این ورزش و تضمین‌کننده سلامت و امنیت محیط بازی شود (۲۱). طبق آمار فیفا، ۱/۳ میلیون داور در جهان، مسابقات را برای ۶۰۰ هزار باشگاه با ۴ میلیون تیم عضو آن در هفته قضاوت می‌کنند (۳). شاید امروزه داوری فوتبال برای داوران به دلیل مسائل جانبی شغل مهمی محسوب نشود، اما صرف نظر از مسائل و مشکلات داوری فوتبال باید این حرفه را مانند مربیگری و بازیکنی به مثابه یک شغل در نظر گرفت و ماهیت این شغل را بررسی و آسیب‌شناسی کرد (۲۲). عوامل زیادی قضاوت داوران را تحت تأثیر قرار می‌دهند که از جمله این عوامل می‌توان به عوامل محیطی، فردی، ساختاری، اجرایی، اقتصادی، امکانات و تجهیزات اشاره کرد. هرکدام از این عوامل می‌تواند به نحوی قضاوت آنان را تحت تأثیر قرار دهد. بایکو و همکاران (۲۰۰۷) قضاوت‌های ۵۰ داور را در ۵۲۴۴ مسابقه لیگ برتر فوتبال انگلستان بررسی کردند و نتیجه گرفتند که قضاوت داوران در موقعیت‌های مختلف، متفاوت بوده و سوگیری در مسابقات وجود داشته است (۲۳). امروزه، روزنامه‌های ورزشی اشتباهات داوران را تیتیر کرده و از آن به عنوان فاجعه قلمداد می‌کنند. گاهی نیز به برخی از داوران به جرم پذیرش رشوه و یا عدم رعایت عدالت در فوتبال مجرم قلمداد می‌شوند. امروزه در دنیای فوتبال، اگر داور عملکرد خوبی نداشته باشد، تمامی انتقادات به سوی او خواهد بود، بنابراین بررسی و آسیب‌شناسی مشکلاتی که از سوی داوران انجام می‌پذیرد، نه تنها موجب ارتقای داوری کشور شده، از طرف دیگر باعث خاتمه یافتن یکی از جنجالی‌ترین و پرسروصداترین بحث‌های محافل ورزشی خواهد شد (۲۴). از این رو تجزیه و تحلیل و شناسایی این آسیب‌ها در جهت توسعه این مهم در فوتبال کشور و دستیابی به موفقیت‌های سازمانی در ادامه آن بیش از پیش ضروری جلوه می‌نماید. امری که تاکنون با در نظر گرفتن مراحل، انواع و محیط‌های مختلف آسیب در گستره فوتبال ایران سابقه نداشته است. پژوهش حاضر بر اساس مدل تحلیل سه‌شاخگی انجام گرفته است، در این مدل پدیده‌های سازمان و مدیریت را می‌توان در سه دسته عوامل رفتاری، ساختاری و زمینه‌ای، بررسی و تجزیه و تحلیل نمود. علت نام‌گذاری این مدل به سه‌شاخگی آن است که ارتباط بین عوامل ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای به‌گونه‌ای می‌باشد که هیچ پدیده یا رویداد سازمانی نمی‌تواند خارج از تعامل این سه‌شاخه قرار گیرد. در واقع، نوع روابط موجود بین این سه‌شاخه از نوع لازم و ملزوم بوده و به‌مثابه سه‌شاخه روئیده از تنه واحد حیات سازمان می‌باشند. در این تحقیق سعی بر آن شده است که آسیب‌های داوران حرفه‌ای لیگ برتر فوتبال ایران مورد بررسی قرار گیرد (۶).

علازغم تلاش‌های محقق، پژوهشی در این زمینه که بتواند هدف این مطالعه را تبیین کند یافت نشد و در کمتر پژوهشی، به طور مستقیم به آسیب‌شناسی وضعیت داوران حرفه‌ای فوتبال کشور پرداخته شده است.

رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان عوامل بازدارنده موثر بر نحوه قضاوت داوران فوتبال ایران دریافتند که از دیدگاه داوران در بین عامل‌های بازدارنده موثر بر قضاوت داوران پنج مولفه به ترتیب عوامل مرتبط با روز مسابقه، عوامل بیرونی، عوامل فرهنگی، عوامل زمان برگزاری و عوامل شغل و دستمزد دارای اهمیت بیشتری بوده‌اند (۲۵). یافته‌های پژوهش طالب‌پور و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که مؤلفه‌های ارتباطات غیررسمی، مهارت‌های عمومی، شخصیت، دانش تخصصی، نگرش و مؤلفه اخلاق فردی تأثیر مثبت و معناداری بر آسیب‌شناسی رفتاری مربیان دارد (۶). در پژوهشی دیگر ظریف و همکاران (۱۳۹۴) به توصیف پنج بعدی مشکلات داوران لیگ برتر فوتبال ایران روی آوردند. مشکلات مربوط به شغل اصلی داوران، مدرک تحصیلی و سابقه حضور در لیگ برتر از مشکلاتی بود که در این تحقیق به آن‌ها اشاره شد. به طور کلی نتایج این تحقیق حاکی از وجود مشکل در چهار بعد اقتصادی، امنیتی، فرهنگی و آموزشی در داوران لیگ برتر فوتبال ایران بود (۳). سعیدی‌کیان و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیق مرتبط با حوزه داوران، آسیب‌های شغلی داوران فوتبال را مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. میزان کم حقوق و مزایا داوران فوتبال ایران به عنوان مهمترین آسیب شغلی داوران نیز از نتایج این گروه تحقیق بود (۲۶). همچنین شهبایی باقری و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به مقایسه تحلیل رفتگی داوران فوتبال بر اساس درجات و پست‌های آنان پرداختند. نظر به یافته‌ها محققین در این پژوهش فراهم کردن آموزش مناسب و منابع مورد نیاز، حمایت‌های همه جانبه از داوران و اصلاح درک عمومی از قشر داوران را از عوامل جلوگیری از این آسیب در داوران معرفی کردند (۲۷).

نظر به آنچه پیشتر گفته شد، فوتبال در ایران، در دوران گذار از فوتبال آماتور به سمت فوتبال حرفه‌ای با چالش‌ها و آسیب‌های زیادی پیش رو می‌باشد. نظر به اهمیت نقش داوران در رشته ورزشی فوتبال که یکی از اجزای اصلی و کانونی آن محسوب می‌شوند درمی‌یابیم که داوران با مشکلات بسیاری در فوتبال مانند آموزش، ثبات شغلی و امنیت شغلی، حقوق و دستمزد، مزایا، نظارت و غیره روبرو هستند که در صورت عدم توجه و عدم شناسایی آسیب‌هایی که موجب کاهش عملکرد ایشان شده و صدمات جبران‌ناپذیری به پیکره فوتبال نیز وارد خواهد آمد. به طور کلی با توجه به وضعیت کنونی فوتبال ایران و نقش انکارناپذیر داوران کشور در توسعه و تعالی فوتبال، پژوهش حاضر درصدد است تا با برشمردن موارد آسیب‌زا در حوزه ساختاری داوران فوتبال و در نهایت ارائه راه‌حل‌های کاربردی و عملیاتی به منظور برون‌رفت از آسیب‌های ساختاری موجود در فوتبال ایران، گامی در جهت اعتلای فوتبال کشور برداشت. بی شک نتایج این تحقیق می‌تواند راهگشای خیل عظیمی از مشکلات ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای در حوزه داوران فوتبال باشد. بررسی عوامل آسیب‌زا در داوری فوتبال ایران برای اولین بار است که در یک پژوهش کاملاً علمی به آن پرداخته می‌شود. از این رو این مهم به خودی خود می‌تواند یکی از ضرورت‌های این پژوهش تلقی شود.

استفاده از یک مدل آسیب‌شناسی سازمانی (در اینجا مدل سه شاخگی) برای شناسایی و طبقه‌بندی آسیب‌های اصلی در داوران فوتبال حرفه‌ای ایران در نوع خود بی‌بدیل بوده و از نکات قابل توجه این پژوهش خواهد بود. بی‌تردید فدراسیون فوتبال کشور، کمیته و دپارتمان داوری فدراسیون فوتبال، مدیران هیات‌ها و همین‌طور کمیته داوران هیات‌های فوتبال در استان‌ها می‌توانند از نتایج این تحقیق بهره‌کافی ببرند.

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی، از نظر روش توصیفی - تحلیلی و از نظر روش اجرا از نوع تحقیقات کیفی می‌باشد. جامعه تحقیق در بخش مصاحبه کلیه نخبگان حوزه داوری فوتبال و آشنا به مباحث سرمایه انسانی به تعداد ۲۰ نفر بودند که به شیوه هدفمند انتخاب شدند. در بخش دلفی تحقیق نیز داوران ملی و بین‌المللی فوتبال ایران به تعداد ۲۵ نفر که به شیوه هدفمند و گلوله برفی و تا زمان اجماع نظرات انتخاب شده بودند، نمونه نهایی تحقیق را در این بخش تشکیل می‌دادند. نظر به اهداف تحقیق ابتدا با استفاده از مصاحبه‌های عمیق نیمه ساختار یافته از نمونه آماری درخواست شد به سوالات مصاحبه مبنی بر عوامل آسیب‌زای داوران در بخش‌های ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای پاسخ دهند. گفتنی است در این بخش مشارکت در این پژوهش از سوی افراد کاملاً آزادانه بوده و به ایشان اطمینان داده شد که پاسخ آن‌ها به صورت محرمانه باقی خواهد ماند. جهت انجام مصاحبه و گردآوری داده‌ها از روش نیمه ساختاریافته و به صورت تعاملی - مشارکتی استفاده شد. مدت زمان انجام هر مصاحبه، ۱۵ تا ۲۰ دقیقه بود. در نهایت پس از اتمام مصاحبه‌ها، اطلاعات در غالب متن پیاده‌سازی و نهایی‌سازی شد. در این بخش نیز از تکنیک‌های کد گذاری باز و محوری، تلخیص و فیلترگذاری در جهت استخراج داده‌های خام بهره گرفته شد. آسیب‌هایی که در بخش مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه‌های عمیق نیمه ساختاریافته جمع‌آوری و کدگذاری شده بود در غالب پرسشنامه‌های نیمه ساختار یافته دلفی جهت جایگذاری آسیب‌های زمینه‌ای، رفتاری و ساختاری تنظیم شد. پرسشنامه‌ها در راند اول به منظور تایید و رد آسیب، تعیین مرحله آسیب و تعیین نوع آسیب در قالب درصد توافق خبرگان، در راند دوم در غالب فرم‌های ۵ ارزشی لیکرتی و در نهایت در راند سوم دوباره به گونه درصد توافقی تهیه و تنظیم شدند. جهت روایی ابزارها کلیه پرسشنامه‌ها و چک لیست‌های به کار گرفته شده در پژوهش از روش روایی صوری و محتوایی استفاده شد. به همین منظور پرسشنامه‌های مرتبط با بخش دلفی به تایید ۵ تن از خبرگان مدیریت ورزشی و آشنا به حوزه داوری فوتبال رسید. برای بررسی میزان پایایی پرسشنامه‌های دلفی از ضریب کندال به منظور بررسی میزان اتفاق نظر و هماهنگی نظرات اعضای پنل استفاده شد که تمامی ضرایب نیز مورد تایید قرار گرفت. در بخش استفاده از روش دلفی بررسی درصد توافق خبرگان و استفاده از نمرات میانگین جزء مواردی بود که لحاظ گردید. محاسبه ضریب کندال و ضریب اجماع از دیگر موارد تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در این بخش بود.

نتایج

اطلاعات جمعیت شناختی داوران در بخش مصاحبه و در بخش اجماع دلفی در جداول زیر آورده شده است.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی در بخش مصاحبه

کد	سمت	سابقه	رشته تحصیلی	تحصیلات
۱	پیشکسوت داوری	۴۰ سال	بازرگانی	لیسانس
۲	مدرس داوری	۳۸ سال	تربیت بدنی	لیسانس
۳	پیشکسوت داوری	۴۰ سال	برق	لیسانس
۴	داور بین المللی	۳۵ سال	مهندسی پزشکی	فوق لیسانس
۵	رئیس اسبق دپارتمان داوری فدراسیون	۵۵ سال	مهندسی عمران	لیسانس
۶	مسئول اسبق کمیته داوران استان کرمان	۴۰ سال	برق	دیپلم
۷	پیشکسوت داوری	۵۵ سال	کشاورزی	دکتری
۸	کارشناس داوری	۱۵ سال	تربیت بدنی	فوق لیسانس
۹	کارشناس داوری	۲۰ سال	تربیت بدنی	لیسانس
۱۰	رئیس کمیته داوران استان خراسان رضوی	۵۰ سال	فیزیک	لیسانس
۱۱	ناظر داوری	۳۵ سال	مهندسی عمران	فوق لیسانس
۱۲	پیشکسوت داوری	۴۰ سال	فیزیک	لیسانس
۱۳	ناظر داوری	۳۲ سال	علوم ورزشی	لیسانس
۱۴	داور بین المللی و کارشناس داوری	۲۸ سال	علوم ورزشی	دکتری
۱۵	پیشکسوت و مولف کتب داوری فوتبال	۴۱ سال	برق	فوق لیسانس
۱۶	ناظر داوری	۳۴ سال	عمران	فوق لیسانس
۱۷	رئیس کمیته داوران استان همدان	۳۰ سال	داروسازی	لیسانس
۱۸	کارشناس داوری	۲۵ سال	برنامه ریزی	دکتری
۱۹	مدرس ملی داوری	۳۹ سال	ریاضی	لیسانس
۲۰	مدرس ملی داوری	۵۲ سال	علوم زیستی	لیسانس

جدول ۲ اطلاعات جمعیت شناختی در بخش اجماع دلفی

کد	درجه	سابقه	تحصیلات	کد	درجه	سابقه	تحصیلات
R ₁	۱	۱۸	لیسانس	R ₁₃	۲	۲۹	فوق لیسانس
R ₂	۱	۲۱	لیسانس	R ₁₄	۱	۳۳	فوق لیسانس
R ₃	۲	۱۵	فوق لیسانس	R ₁₅	۱	۳۵	لیسانس
R ₄	ملی	۳۷	فوق لیسانس	R ₁₆	۳	۱۵	لیسانس
R ₅	۱	۳۰	فوق دیپلم	R ₁₇	۲	۲۸	لیسانس
R ₆	۲	۲۷	لیسانس	R ₁₈	۲	۳۲	فوق لیسانس
R ₇	ملی	۳۶	لیسانس	R ₁₉	۱	۳۹	فوق لیسانس
R ₈	ملی	۳۴	لیسانس	R ₂₀	ملی	۴۵	لیسانس
R ₉	ملی	۴۰	فوق لیسانس	R ₂₁	۱	۲۲	لیسانس
R ₁₀	ملی	31	لیسانس	R ₂₂	۱	۳۱	لیسانس
R ₁₁	ملی	27	دکتری	R ₂₃	ملی	۱۸	لیسانس
R ₁₂	ملی	33	لیسانس	R ₂₄	ملی	۲۵	فوق دیپلم
				R ₂₅	۲	۱۹	لیسانس

جدول شماره ۳، منابع استخراجی آسیب‌های داوران فوتبال حرفه‌ای ایران را نشان می‌دهد؛

جدول ۳. منابع استخراجی آسیب‌ها

ردیف	عبارت آسیب	منابع استخراجی	ردیف	عبارت آسیب	منابع استخراجی
۱	حقوق و دستمزد ناکافی	منابع شماره ۳ و ۲۵	۳۰	فقدان آموزش مهارت‌های ارتباطی	مصاحبه
۲	نبود تجهیزات به روز و مدرن داوری	منبع شماره ۲۵	۳۱	نبود نگرش صحیح به مقوله داوری	منبع شماره ۳
۳	نداشتن ثبات در کنترل رفتار و هیجانات	مصاحبه	۳۲	فقدان ارائه خدمات مطلوب از سوی فدراسیون و دپارتمان داوری	مصاحبه
۴	نداشتن تمرکز در بازی	مصاحبه	۳۳	ضعف در پردازش اطلاعات و تصمیم‌گیری	مصاحبه
۵	نبود برنامه‌ریزی جامع در خصوص آموزش به روز	منبع شماره ۳	۳۴	نداشتن استقلال در کار	مصاحبه
۶	فقدان وجود نظام استعدادیابی داوران	مصاحبه	۳۵	تعرض بیش از حد به داور از سوی مربیان و بازیکنان و هواداران	منبع شماره ۲۸
۷	ضعف در نظام پرورش و ارتقای داوران	مصاحبه	۳۶	فقدان حمایت از سوی رسانه	منبع شماره ۲۸
۸	نبود تحصیلات بالا در داوران	مصاحبه	۳۷	بازی ناجوانمردانه بعضی تیم‌ها	منبع شماره ۲۸
۹	نبود یک سیستم جامع و نظامند جهت	مصاحبه	۳۸	ترس از شکست و قضاوت بد در داوری	منبع شماره ۲۸

				ارزشیابی و نظارت بر عملکرد داوران	
منبع شماره ۲۸	آمادگی جسمانی پایین	۳۹	مصاحبه	تجربه ناکافی در قضاوت	۱۰
مصاحبه	آمادگی ذهنی و روانی پایین	۴۰	مصاحبه	دانش فنی پایین	۱۱
منبع شماره ۲۸	دخالت و عملکرد ضعیف ناظر	۴۱	مصاحبه	فقدان توجه به منشور اخلاقی داوران	۱۲
مصاحبه	فقدان پذیرش اشتباه	۴۲	مصاحبه	برقراری ارتباطات غیررسمی با بازیکنان، مربیان و مدیران و ...	۱۳
مصاحبه	فقدان تشویق و قدردانی از سوی مسئولین	۴۳	مصاحبه	پرداخت به حاشیه	۱۴
منبع شماره ۲۹	وجود تبعیض بین داوران از سوی فدراسیون	۴۴	منبع شماره ۳	نبود امنیت شغلی	۱۵
منبع شماره ۲۹	فقدان اعتبار شغل و حرفه بین مردم	۴۵	مصاحبه	فقدان شفافیت قوانین داوری	۱۶
منبع شماره ۲۹	نگرش نادرست جامعه نسبت به داور	۴۶	مصاحبه	تناقض در قوانین بین المللی و قوانین داخلی	۱۷
منبع شماره ۲۹	تداخل برنامه‌های داوری با شغل و زندگی شخصی	۴۷	مصاحبه	اعمال قضاوت‌های سلیقه‌ای	۱۸
منبع شماره ۲۹	فقدان ارتباط درست عوامل برگزار کننده با داوران	۴۸	مصاحبه	فقدان ثبات در رفتار داور	۱۹
منبع شماره ۲۹	فقدان برگزاری کلاس‌های توجیهی و ارتقای فنی	۴۹	مصاحبه	نبود سازگاری حرفه با شخصیت	۲۰
منبع شماره ۲۹	تعامل نامناسب فدراسیون با داوران	۵۰	مصاحبه	فقدان پایبندی به اصول حرفه‌ای	۲۱
منبع شماره ۲۹	درگیری فیزیکی و لفظی بازیکنان با داوران	۵۱	مصاحبه	ارائه قضاوت‌های احساسی	۲۲
مصاحبه	سن بالای داوران	۵۲	مصاحبه	فقدان رعایت عدل و انصاف	۲۳
مصاحبه	وجود مشکلات مرتبط با رشوه و تبانی	۵۳	مصاحبه	نامطلوب بودن زمین و محیط بازی برای داوران	۲۴
مصاحبه	ضعف در پژوهش مرتبط با داوری	۵۴	منبع شماره ۳	مشکلات فرهنگی مرتبط با قضاوت	۲۵
مصاحبه	نا آشنایی و دوری از میدان‌های بین المللی	۵۵	مصاحبه	نامطلوب بودن زمان برگزاری	۲۶
منبع شماره ۲۸	عوامل مرتبط با زمین و محیط بازی	۵۶	مصاحبه	ناتوانی در اداره بازی	۲۷
منبع شماره ۳	مشکلات شخصی و خانوادگی	۵۷	منبع شماره ۲۵	عوامل مرتبط با روز مسابقه	۲۸
			مصاحبه	نبوده انگیزه	۲۹

جداول ۴ تا ۶ یافته‌های مرتبط با سه راند دلفی پژوهش را نشان می‌دهد؛

جدول ۴. راند اول دلفی

شماره	آسیب‌ها	درصد توافق		
		زمینه‌ای	ساختاری	رفتاری
۱	حقوق و دستمزد ناکافی	۱۲	۸۰	۸
۲	نبود تجهیزات به روز و مدرن داوری	۱۲	۸۸	۸
۳	نداشتن ثبات در کنترل رفتار و هیجانات	۲	۸	۸۸
۴	نداشتن تمرکز در بازی	۸	۲۴	۶۸
۵	نبود برنامه‌ریزی جامع در خصوص آموزش به روز	۲۰	۷۲	۸
۶	فقدان وجود نظام استعدادیابی داوران	۸	۷۲	۲۰
۷	ضعف در نظام پرورش و ارتقای داوران	۰	۸۰	۲۰
۸	نبود تحصیلات بالا در داوران	۸	۲۴	۶۸
۹	نبود یک سیستم جامع و نظامند جهت ارزشیابی و نظارت بر عملکرد داوران	۴	۹۶	۰
۱۰	تجربه ناکافی در قضاوت	۴	۲۰	۷۶
۱۱	دانش فنی پایین	۱۲	۲۰	۶۸
۱۲	فقدان توجه به منشور اخلاقی داوران	۸	۴	۸۸
۱۳	برقراری ارتباطات غیررسمی با بازیکنان، مربیان و مدیران و ...	۰	۲۰	۸۰
۱۴	پرداخت به حاشیه	۰	۲۰	۸۰
۱۵	نبود امنیت شغلی	۴	۹۶	۰
۱۶	فقدان شفافیت قوانین داوری	۲۰	۸۰	۰
۱۷	تناقض قوانین بین المللی با قوانین داخلی	۸	۸۰	۱۲
۱۸	اعمال قضاوت‌های سلیقه‌ای	۸	۲۰	۷۲
۱۹	فقدان ثبات در رفتار داور	۱۲	۱۶	۷۲
۲۰	نبود سازگاری حرفه با شخصیت	۴	۴۰	۵۶
۲۱	فقدان پایبندی به اصول حرفه‌ای	۰	۱۲	۸۸
۲۲	ارائه قضاوت‌های احساسی	۱۲	۱۲	۷۶
۲۳	فقدان رعایت عدل و انصاف	۱۲	۱۲	۷۶
۲۴	نامطلوب بودن زمین و محیط بازی برای داوران	۱۴	۲	۷۶
۲۵	مشکلات فرهنگی مرتبط با قضاوت	۸۰	۲۰	۰
۲۶	نامطلوب بودن زمان برگزاری بازی‌ها	۲۰	۸۰	۰
۲۷	ناتوانی در اداره بازی	۱۲	۲۰	۶۸
۲۸	دوری از به روز شدن در داوری	۴	۱۰	۸۶
۲۹	عوامل مرتبط با روز مسابقه	۴	۹۶	۰
۳۰	نبوده انگیزه	۱۲	۸	۸۰
۳۱	فقدان آموزش مهارت‌های ارتباطی	۲۴	۶۸	۸
۳۲	نبود نگرش صحیح به مقوله داوری	۲۰	۰	۸۰
۳۳	فقدان ارائه خدمات مطلوب از سوی فدراسیون و دپارتمان داوری	۴	۹۶	۰

۶۸	۳۲	۰	ضعف در پردازش اطلاعات و تصمیم‌گیری	۳۴
۱۲	۷۶	۱۲	نداشتن استقلال در کار	۳۵
۴	۲۰	۷۶	تعرض بیش از حد به داور از سوی مربیان و بازیکنان	۳۶
۱۰	۱۴	۷۶	فقدان حمایت از سوی رسانه	۳۷
۰	۴	۹۶	بازی ناجوانمردانه بعضی تیم‌ها	۳۸
۹۶	۰	۴	ترس از شکست و قضاوت بد در داوری	۳۹
۱۰۰	۰	۰	آمادگی جسمانی پایین	۴۰
۱۰۰	۰	۰	آمادگی ذهنی و روانی پایین	۴۱
۸	۷۲	۲۰	دخالت و عملکرد ضعیف ناظر	۴۲
۶۸	۱۲	۲۰	فقدان پذیرش اشتباه	۴۳
۰	۸۰	۲۰	فقدان تشویق و قدردانی از سوی مسئولین	۴۴
۰	۸۰	۲۰	وجود تبعیض بین داوران از سوی فدراسیون	۴۵
۰	۳۲	۶۸	فقدان اعتبار شغل و حرفه بین مردم	۴۶
۸	۲۰	۷۲	نگرش نادرست جامعه نسبت به داور	۴۷
۸۰	۰	۲۰	تداخل برنامه‌های داوری با شغل و زندگی شخصی	۴۸
۲۴	۵۶	۲۰	فقدان ارتباط درست عوامل برگزارکننده با داوران	۴۹
۸	۹۲	۰	فقدان برگزاری کلاس‌های توجیهی و ارتقای فنی	۵۰
۱۲	۶۸	۲۰	تعامل نامناسب فدراسیون با داوران	۵۱
۲۰	۱۲	۶۸	درگیری فیزیکی و لفظی بازیکنان با داوران	۵۲
۹۲	۸	۰	سن بالای داوران	۵۳
۰	۹۶	۴	وجود مشکلات مرتبط با رشوه و تبانی	۵۴
۴	۶۸	۲۸	ضعف در تحقیق مرتبط با داوری	۵۵
۵۶	۲۰	۲۴	نا‌آشنایی و دوری از میدان‌های بین‌المللی	۵۶
۰	۹۲	۸	عوامل مرتبط با زمین و محیط بازی	۵۷
اضافه شده توسط خبرگان			تعرض و فحاشی تماشاچیان	۵۸

بر اساس جدول بالا، تمامی آسیب‌های با توافق ۷۵ درصد مورد پذیرش و دیگر آسیب‌ها به راند دوم دلفی انتقال پیدا کردند.

جدول ۵. راند دوم دلفی

سه شاخگی	آسیب ها	ضریب کندال	شاخص اجماع	تفسیر
رفتاری	نداشتن تمرکز در بازی	۰/۸۵	۰/۸۱	پذیرش
	نبود تحصیلات بالا آکادمیک در داوران	۰/۹۱	۰/۹۸	پذیرش
	دانش فنی پایین	۰/۶۲	۰/۵۳	انتقال به راند سوم
	فقدان ثبات در رفتار داور	۰/۶۶	۰/۵۶	انتقال به راند سوم
	نبود سازگاری حرفه با شخصیت	۰/۸۸	۰/۹۱	پذیرش
	ناتوانی در اداره بازی	۰/۶	۰/۵۶	انتقال به راند سوم
	ضعف در پردازش اطلاعات و تصمیم گیری	۰/۸۸	۰/۹۳	پذیرش
	فقدان پذیرش اشتباه	۰/۷۱	۰/۸۴	پذیرش
	نا آشنایی و دوری از میدان های بین المللی	۰/۶۳	۰/۵۴	انتقال به راند سوم
ساختاری	نبود برنامه ریزی جامع در خصوص آموزش به روز	۰/۸۲	۰/۸۵	پذیرش
	فقدان وجود نظام استعدادیابی داوران	۰/۸۶	۰/۹۲	پذیرش
	فقدان آموزش مهارت های ارتباطی به داوران	۰/۵۵	۰/۵	انتقال به راند سوم
	دخالت و عملکرد ضعیف ناظر	۰/۸۱	۰/۸۳	پذیرش
	فقدان ارتباط درست عوامل برگزار کننده با داوران	۰/۶	۰/۵۶	انتقال به راند سوم
	تعامل نامناسب فدراسیون با داوران	۰/۸۱	۰/۸۴	پذیرش
	وجود مشکلات مرتبط با رشوه و تبانی	۰/۹۴	۰/۹۳	پذیرش
	ضعف در تحقیق مرتبط با داوری	۰/۶۵	۰/۵۶	انتقال به راند سوم
زمینه ای	فقدان اعتبار شغل و حرفه بین مردم	۰/۸	۰/۸۸	پذیرش
	نگرش نادرست جامعه نسبت به داور	۰/۶۹	۰/۷۷	پذیرش
	درگیری فیزیکی و لفظی بازیکنان با داوران	۰/۶۲	۰/۶۶	انتقال به راند سوم
	تعرض و فحاشی تماشاچیان	۰/۸۷	۰/۸۹	پذیرش

بر پایه یافته ها؛ آسیب ها با ضرایب اجماع و کندال بالاتر از ۰/۷۰ مورد پذیرش و آسیب های با پایین تر از این مقدار به راند سوم دلفی منتقل شدند.

جدول ۶. راند سوم دلفی

شماره	آسیب ها	درصد توافق		
		زمینه ای	ساختاری	رفتاری
۱	دانش فنی پایین	۰	۱۴	۸۰
۲	فقدان ثبات در رفتار داور	۰	۶	۹۴
۳	ناتوانی در اداره بازی	۰	۱۴	۸۶
۴	فقدان آموزش مهارت های ارتباطی به داوران	۱۴	۸۶	۰
۵	فقدان ارتباط درست عوامل برگزار کننده با داوران	۱۴	۸۶	۰
۶	درگیری فیزیکی و لفظی بازیکنان با داوران	۹۴	۶	۰
۷	ضعف در تحقیق مرتبط با داوری	۱۴	۸۰	۶
۸	نا آشنایی و دوری از میدان های بین المللی	۰	۲۰	۸۰

بر پایه جدول شماره ۶ آسیب‌ها با ضرایب اجماع و کندال بالاتر از ۰/۷۰ مورد پذیرش قرار گرفتند. در نهایت همه آسیب شناسایی شده در این بخش از سوی خبرگان تحقیق مورد تایید قرار گرفتند. نتایج حاصل از سه راند دلفی در جدول شماره ۷ خلاصه شده است.

جدول ۷. مولفه‌های آسیب در داوران فوتبال ایران به تفکیک سه شاخه

شاخگی	آسیب‌ها	سه شاخگی	آسیب‌ها	شاخگی
رئاری	نداشتن ثبات در کنترل رفتار و هیجانات	رئاری	نداشتن تمرکز در بازی	رئاری
	نداشتن ثبات در رفتار		نیود تحصیلات بالا در داوران	
	نیود تجهیزات به روز و مدرن داوری		دوری از به روز شدن در داوری	
	نیود برنامه ریزی جامع در خصوص آموزش به روز		تجربه ناکافی در قضاوت	
	فقدان وجود نظام استعدادیابی داوران		دانش فنی پایین	
	ضعف در نظام پرورش و ارتقای داوران		فقدان توجه به منشور اخلاقی داوران	
	نیود امنیت شغلی		برقراری ارتباطات غیررسمی با بازیکنان، مربیان و مدیران و ...	
	فقدان شفافیت قوانین داوری		پرداخت به حاشیه	
	تناقض قوانین بین المللی با قوانین داخلی		اعمال قضاوت های سلیقه ای	
	نامطلوب بودن زمان برگزاری بازی ها		فقدان ثبات در رفتار داور	
	عوامل مرتبط با روز مسابقه		نیود سازگاری حرفه با شخصیت	
	فقدان آموزش مهارت های ارتباطی		فقدان پایبندی به اصول حرفه ای	
	فقدان ارائه خدمات مطلوب از سوی فدراسیون و دپارتمان داوری		ارائه قضاوت های احساسی	
	نداشتن استقلال در کار		فقدان رعایت عدل و انصاف	
	دخالت و عملکرد ضعیف ناظر		نامطلوب بودن زمین و محیط بازی برای داوران	
	فقدان تشویق و قدردانی از سوی مسئولین		ناتوانی در اداره بازی	
	وجود تبعیض بین داوران از سوی فدراسیون		نیوده انگیزه	
	فقدان ارتباط درست عوامل برگزار کننده با داوران		نیود نگرش صحیح به مقوله داوری	
	فقدان برگزاری کلاس های توجیهی و ارتقای فنی		ضعف در پردازش اطلاعات و تصمیم گیری	
	تعامل نامناسب فدراسیون با داوران		ترس از شکست و قضاوت بد در داوری	
وجود مشکلات مرتبط با رشوه و تبانی	آمادگی جسمانی پایین			
ضعف در پژوهش مرتبط با داوری	آمادگی ذهنی و روانی پایین			
عوامل مرتبط با زمین و محیط بازی				
نیود یک سیستم جامع و نظامند جهت ارزشیابی و نظارت بر عملکرد داوران				
	فقدان پذیرش اشتباه			
	سن بالای داوران			
	نا آشنایی و دوری از میدان های بین المللی			
زیبهای	مشکلات فرهنگی مرتبط با قضاوت		مشکلات فرهنگی مرتبط با قضاوت	
	تعرض بیش از حد به داور از سوی مربیان و بازیکنان		تعرض بیش از حد به داور از سوی مربیان و بازیکنان	
	فقدان حمایت از سوی رسانه		فقدان حمایت از سوی رسانه	
	بازی ناجوانمردانه بعضی تیم ها		بازی ناجوانمردانه بعضی تیم ها	
	فقدان اعتبار شغل و حرفه بین مردم		فقدان اعتبار شغل و حرفه بین مردم	
	نگرش نادرست جامعه نسبت به داور		نگرش نادرست جامعه نسبت به داور	
	درگیری فیزیکی و لفظی بازیکنان با داوران		درگیری فیزیکی و لفظی بازیکنان با داوران	
	تعرض و فحاشی تماشاچیان		تعرض و فحاشی تماشاچیان	

بحث و نتیجه گیری

فوتبال از پرطرفدارترین ورزش‌ها در دنیای امروز است که در مقایسه با تمام رشته‌ها، بیشترین تعداد ورزشکار و تماشاگر را به خود اختصاص داده است. از دیدگاه سنتی، عوامل متعددی مانند مربیان، بازیکنان و تماشاگران در موفقیت یا شکست تیم‌های ورزشی دخالت دارند، اما امروزه مشخص شده که است که عامل مهم و تأثیرگذار دیگر در سرنوشت تیم‌ها، داور یا قاضی میدان است که از جنجالی‌ترین بحث‌های فوتبال ایران و جهان است که با موانع و آسیب‌های متعددی رو به رو است (۳۰). گروه انسانی داوران در محیط کانونی و منشاء اصلی آسیب‌های سرمایه‌های انسانی فوتبال قرار دارند (۲۰). نظر به نگرش نامطلوب دیگر اعضای فوتبال، داوران همواره با آسیب‌هایی در بدنه خود روبرو می‌باشند. با توجه به جایگاه غیر قابل چشم‌پوشی داوران و مواردی که پیشتر عنوان گردید، به نظر می‌رسد می‌بایست به صورت اساسی به شناسایی و در پی آن رفع آسیب‌های مرتبط با گروه داوران پرداخت. عوامل مرتبط با امنیت شغلی داوران، حقوق و پاداش، مشکلات موجود در بخش فرهنگی و غیره از جمله آسیب‌هایی است که اهمیت موضوع مورد نظر را دو چندان می‌کند. لذا هدف از انجام پژوهش حاضر تحلیل کیفی آسیب‌شناسی سرمایه‌های انسانی فوتبال حرفه‌ای ایران می‌باشد، که به صورت مطالعه موردی بر روی داوران حرفه‌ای لیگ برتر فوتبال ایران انجام گرفته است.

نظر به یافته‌های پژوهش یکی از موارد مهم و اساسی در گروه انسانی داوران در این تحقیق می‌توان به آسیب‌های مرتبط به آموزش و پژوهش در بخش آسیب‌های ساختاری مرتبط به داوری اشاره کرد؛ که تحت همین عنوان در قالب یک الگوی ذهنی بسیار مهم و حیاتی توسط خبرگان تحقیق معرفی شده است. بر اساس این یافته نبود برنامه‌ریزی جامع در خصوص آموزش به روز داوران، فقدان نظام استعدادیابی داوران، ضعف در پرورش داوران نخبه، ضعف در برگزاری کلاس‌های دانش‌افزایی، فقدان پژوهش در داوری و مواردی از این دست در زمره آسیب‌های مرتبط با آموزش و پژوهش جای می‌گیرند. این یافته با نتایج شهلائی باقری و همکاران (۱۳۹۲) همراستا می‌باشد؛ آن‌ها بیان کردند فراهم کردن بستر مناسب برای آموزش اثربخش می‌تواند تأثیر بسزایی بر عملکرد داوران داشته باشد (۲۷). برنامه‌ریزی جامع در خصوص آموزش به روز داوران از جمله موارد حیاتی مرتبط با داوری است. بی تردید این موضوع مهم از آن دست مواردی است که از سوی فدراسیون فوتبال و دپارتمان داوری می‌بایست سریعاً در دستور کار قرار گیرد. هرچند تلاش‌های بسیاری در این راستا توسط دپارتمان داوری صورت می‌پذیرد، ولی به نظر می‌رسد در جهت توسعه و تعالی داوری در کشور کافی نباشد. در درجه اول نگرش برنامه جامع آموزش داوران است، که پیشنهاد می‌شود در دستور کار قرار گیرد. واگذاری اختیارات ویژه جهت توسعه آموزش داوری در هیات‌های استانی و شهرستان‌ها، راه اندازی طرح رنکینگ‌بندی داوران، برگزاری کلاس‌های منظم ارتقا در تمامی شهرستان‌ها،

برپایی نشست‌ها و همایش‌های تخصصی در حوزه آموزش، در اختیار گذاشتن سیستم‌های مقالات و مطالب به روز داوری، راه اندازی وب سایت آموزش داوران و استفاده از شبکه‌های اجتماعی در جهت آموزش داوران نیز از جمله مواردی است که در این برنامه می‌تواند، گنجانده شود. نبود نظام استعدادیابی در داوران یکی از آسیب‌های بزرگ این گروه از سرمایه انسانی است که خبرگان تحقیق به درستی به آن اشاره داشتند. سرمایه‌گذاری در شناسایی داوران مستعد جهت توسعه وضعیت داوری امری است که بیش از پیش ضروری جلوه می‌نماید. تشکیل آکادمی‌ها یا مدرسه‌های استعدادیابی داوران به مانند آکادمی استعدادیابی بازیکنان از جمله طرح‌های خلاقانه و نوینی است که در این راستا می‌تواند، انجام پذیرد. نبود نظام پرورش و ارتقا یکی دیگر از آسیب‌های موجود است. یعنی برای داوران نخبه کشور طرح و برنامه‌ای برای آن که به داورانی بین‌المللی و طراز اول تبدیل شوند، وجود ندارد. برگزاری کلاس‌های ویژه، اعزام داوران مستعد به کلاس‌ها و کارگاه‌های جهانی، دعوت از نخبگان داوری جهان جهت برگزاری کارگاه‌های کاربردی، انتخاب یک متور طراز اول برای داوران نخبه و غیره از جمله راهکارهای مفید جهت رفع این آسیب‌های حیاتی در گروه انسانی داوران می‌باشد. یکی دیگر از آسیب‌های حیاتی در گروه انسانی داوران فقدان فعالیت‌های پژوهشی در راستای توسعه داوران است. بی شک پرداخت پژوهشی و علمی به مقوله داوری می‌تواند جدا از استفاده از ایده‌های خلاقانه منجر به ارائه راهکارها و پیشنهادهایی کاربردی در رفع آسیب‌های حوزه داوری شود. حمایت از طرح‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های مرتبط به حوزه داوران، تشکیل کمیته‌ای با نام کمیته پژوهش در دپارتمان داوری، حمایت از شرکت داوران در همایش‌ها و نشست‌های علمی از جمله فعالیت‌هایی است که می‌تواند در زمینه پژوهشی مفید فایده باشد.

با توجه به یافته‌های حاصل از تحقیق، آسیب‌های مرتبط به روز بازی یکی دیگر از محورها و الگوی‌های ذهنی در بخش آسیب‌های ساختاری است. با توجه به این الگو مواردی چون نامطلوب بودن مکان برگزاری، دخالت و عدم همکاری ناظر، فقدان همکاری مطلوب عوامل اجرایی مسابقه، نامطلوب بودن زمان برگزاری مسابقه، نامطلوب بودن زمین و همین‌طور برگزاری مسابقات در آب و هوای نامطلوب از مجموعه آسیب‌های مرتبط با روز بازی است، که شرایط را برای داور بسیار سخت و پیچیده می‌کند. این یافته با نتایج شهبایی باقری و همکاران (۱۳۹۲) و رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) همخوانی دارد (۲۷ و ۲۴). رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود به عوامل زمان برگزاری مسابقه همچون انجام مسابقات در زمان نامناسب و برگزاری مسابقات در فصول نامناسب سال به عنوان عوامل اثرگذار بر روی عملکرد داوران اشاره داشتند (۲۴). این الگوی ذهنی از آن دسته آسیب‌های ساختاری است که می‌بایست در اولویت مسئولان فدراسیون و دپارتمان داوری قرار گیرد. برگزاری کلاس‌های ویژه برای ناظرین، همکاری با سازمان لیگ در راستای برگزاری مسابقات در روزهای مطلوب از منظر زمانی و آب و هوایی و مطلوب از منظر مکانی، در اختیار گذاشتن

تجهیزات و امکانات مطلوب در روز بازی و مواردی از این دست از جمله راه حل‌های جلوگیری از این آسیب می‌باشد. گفتنی است همکاری مطلوب عوامل اجرایی شهر میزبان در این راستا بی تاثیر نخواهد بود.

در ادامه با توجه به یافته‌های حاصل از تحقیق در بخش آسیب‌های ساختاری گروه انسانی داوران، محور و الگوی ذهنی آسیب‌های مرتبط با فدراسیون نیز شناسایی شده است. فقدان تشویق و قدردانی از داوران برجسته، تبعیض بین داوران، تعامل نامطلوب فدراسیون با داوران، برخورد آمرانه با داوران و فقدان نظام جامع ارزیابی و نظارت نیز از مجموعه آسیب‌هایی است که به این موضوع مهم اشاره دارند. این یافته با نتایج شهلائی باقری و همکاران (۱۳۹۲) نیز همخوانی دارد (۲۷). شهلائی باقری و همکاران (۲۷) بیان کردند که حمایت همه‌جانبه از داوران می‌تواند به عنوان عاملی اثرگذار در راستای ارتقاء عملکرد داوران فوتبال ایران در نظر گرفته شود (۲۷). تا مادامی که نحوه برخورد فدراسیون با داوران خود در وضعیت مطلوب قرار نگیرد، مسیر توسعه این گروه انسانی نیز پر پیچ و خم خواهد بود. در این میان نظارت و ارزیابی داوران و شاخص عملکرد فدراسیون نیز باید دچار دگرگونی اساسی شود. نحوه امتیازدهی به داوران، راه‌اندازی سامانه ارزیابی داوران و ثبت دیجیتالی نمرات، امتیاز به نحوه مدیریت بازی، نحوه تعامل و برقراری رابطه، نحوه برخورد روانشناسانه و مسائلی از این دست جزء موارد حیاتی است که پیشنهاد می‌شود در نحوه نظارت و ارزیابی داوران اعمال شود. به طور کلی برپایی نشست‌های هماهنگی و کلاس‌های آزاد اندیشی، قدردانی از داوران شایسته، برخورد پدران و حمایتی فدراسیون و غیره نیز می‌تواند از فشار وارده بر داوران برجسته کشور کم کرده و مسیر توسعه را هموار سازد.

همچنین خبرگان پژوهش یکی از الگوهای ذهنی و محورهای اساسی آسیب ساختاری را پیشه و شغل داوران معرفی کردند. طرفداران این آسیب عواملی چون حقوق و مزایا و امنیت شغلی را در مسیر تعالی داوران موثر می‌دانند. این یافته با نتایج ظریف و همکاران (۱۳۹۴) و رفیعی و همکاران (۱۳۹۴) نیز همراستا می‌باشد (۳) و (۲۵). رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) عوامل مرتبط با شغل و دستمزد داوران همانند فقدان امنیت شغلی (درآمد پایدار، بیمه و ...)، پایین بودن میزان حق‌الزحمه داوران، اختلاف زیاد بین درآمد مالی بازیکنان با داوران و وضعیت شغلی داوران برای گرفتن مرخصی را از جمله عواملی بیان کردند که می‌تواند عملکرد داوران را تحت‌الشعاع قرار دهد. این آسیب ساختاری بحرانی از آن جمله آسیب‌هایی است که داور را در موقعیت بین شغل و خانواده و جامعه قرار داده و عاملی در جهت نگرانی، استرس، تشویش و کاهش تمرکز داور خواهد بود. لذا ارائه راهکارهای اساسی در این زمینه بیش از پیش ضروری جلوه می‌نماید. تشکیل اتحادیه داوران در جهت حمایت از داوران، افزایش حقوق و مزایا، توجه به نیازهای فراغتی داوران، راه‌اندازی و یا تقویت صندوق بازنشستگی داوران از جمله مواردی است که در این راستا می‌تواند انجام پذیرد.

نظر به یافته‌های حاصل از آسیب‌های رفتاری داوران فوتبال ایران، اصول گرایان، پایبندی به اصول حرفه‌ای را از آسیب‌های مهم و حیاتی داوران فوتبال ایران معرفی کردند. ارائه قضاوت‌های احساسی به جای قضاوت‌های منطقی، نداشتن نگرش صحیح به مقوله قضاوت و داوری، اعمال سلیقه در داوری، فقدان پذیرش اشتباه از سوی داوران، نداشتن ثبات در کنترل رفتار و هیجانات، نداشتن تمرکز در بازی و ترس از شکست و قضاوت بد از مجموعه آسیب‌هایی است که تحت لوای اصول گرای مطرح می‌شود و پژوهش‌های همانند شهلائی باقری و همکاران (۱۳۹۲)، رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) و سعیدی کیان و همکاران (۱۳۹۴) این نتایج را تایید می‌کنند (۲۷، ۲۴ و ۲۶). بی شک فقدان پایبندی به اصول قضاوت در داوری موجب ایجاد آسیب در تمامی بخش‌های داوری خواهد شد. عدم اطلاع دقیق از وظایف و تکالیف، فقدان هدف‌گزینی در شغل داوری، چند شغله بودن و آوردن فشار کاری دیگر مشاغل و یا چالش‌ها به امر داوری از دیگر آسیب‌هایی است که در این بخش می‌توان به آن اشاره کرد. مطالعه و شناخت دقیق قوانین و مقررات داوری آشنایی با اصول حرفه‌ای در داوری، شناخت چشم انداز شغلی، الگو پذیری از داوران معتبر ملی و فرا ملی، خود شناسی و موارد اینچنینی در اصلاح این آسیب نیز می‌تواند راهگشا باشد.

نظر به یافته‌ها، خبرگان تحقیق نیز اخلاق را جزو آسیب‌های اصلی و اساسی داوران فوتبال ایران معرفی نمودند. اخلاق که می‌بایست در سر لوحه کار یک داور باشد خود به چشم اسفندیار داوران مبدل می‌گردد. فقدان رعایت عدل و انصاف، پرداخت به حاشیه به جای پرداخت به متن، سوگیری در داوری، داشتن پیش زمینه‌های مثبت و منفی از تیم‌ها و بازیکنان و اعمال آن در داوری، جنجال آفرینی در بازی و کشاندن آن به رسانه‌ها، پرخاشگری در اعمال تنبیه بازیکنان و... از جمله مواردی است که نشان دهنده آسیب‌های اخلاقی رفتاری داوران در میداين فوتبال حرفه‌ای می‌باشد. از آن جا که رعایت اخلاق از زمره وظایف اصلی داوران قرار دارد، لذا وجود ۱ درصد از این آسیب رفتاری خطرناک می‌تواند کل نظام داوری کشور را زیر سوال ببرد. از همین روی می‌بایست سریعا در جهت جلوگیری از شیوع این آسیب گام‌های اساسی برداشت. ابتدا این خود داوران هستند که با شناخت جایگاه والای خود و مقوله‌های اخلاقی در قضاوت می‌توانند در جلوگیری از شیوع آسیب‌ها پیش قدم باشند. در ادامه فدراسیون فوتبال و دپارتمان داوری مرتبط با آن در جلوگیری از آسیب‌ها نقش موثری دارند. جذب و پرورش داوران با برخورداری از ویژگی‌های اخلاقی، برگزاری نشست‌ها و همایش‌های تخصصی مرتبط با اخلاق برای داوران، کلاس‌های آموزشی مرتبط با اخلاق، نگارش تخصصی و توجه جد به منشور اخلاقی داوران، برخورد جدی با داوران بی اخلاق، تشویق داوران دارای ارزش‌های اخلاقی در دپارتمان داوری از جمله راهکارهایی است که در راستای حل این موضوع حیاتی به فدراسیون فوتبال و دپارتمان داوری پیشنهاد می‌شود. توجه ویژه رسانه به مقوله اخلاق در داوری و توجه به جزییات برآمده از آن نیز می‌تواند موثر واقع شود. در همین راستا بررسی پرونده‌ها و

جزئیات مرتبط با بی اخلاق در داوران در کمیته اخلاق نیز یکی دیگر از مواردی است که می تواند مفید باشد.

بی شک یکی از موارد مهم و اساسی در گروه انسانی داوران توجه ویژه به امر دانش و آسیب های رفتاری حاصله از آن است که به درستی از سوی خبرگان تحقیق در بخش کیفی به عنوان یک محور و الگوی ذهنی معرفی شده است. تحصیلات پایین داوران، فرار از به روز شدن و دانش فنی پایین در داوران از مجموعه آسیب های شناسایی شده در این الگوی ذهنی می باشد. بی تردید هرچه داوران کشور به دانش به روز مجهز باشند موفقیت و توسعه داوری با سرعت مطلوب تر و با کیفیت بهتر پیش خواهد رفت. در این میان نقش تحصیلات بالا در داوران از دیگر موارد با اهمیت تر جلوه می نماید. بی شک هرچه مربیان دارای تحصیلات آکادمیک بالاتری باشند، در ارائه قضاوت های خود موفق تر خواهند بود (۲۸). از آنجا که این آسیب در دسته آسیب های رفتاری قرار می گیرد، در اولویت اول خود داوران فوتبال هستند که باید در راستای پیشگیری و حل این آسیب پیش قدم باشند. شرکت موثر در کلاس ها و کارگاه های دانش افزایی، ادامه تحصیل و حضور در دانشگاه ها و مراکز علمی معتبر، آشنایی با زبان های خارجی، مطالعات جنبی و استفاده از کتب و مقالات به روز این حوزه از جمله موارد پیشنهادی برای رفع این آسیب های می باشد.

بر پایه یافته های حاصل از استخراج الگوهای ذهنی و محورهای آسیب، تعرض و فحاشی به داوران، مشکلات فرهنگی مرتبط با قضاوت، فقدان حمایت از سوی رسانه و بازی ناخوانمردانه از آسیب های خطرناک زمینه ای در گروه انسانی داوران است که به درستی از سوی خبرگان تحقیق شناسایی شده است و نتایج پژوهش رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) و مطهری و همکاران (۱۳۹۲) این نتایج را تایید می کند (۲۴ و ۲۹). رفیعی و همکاران (۱۳۹۷) تحلیل و نقد منفی عملکرد داوران در برنامه ۹۰ را از جمله عوامل بازدارنده و تاثیرگذار در عملکرد داوران بیان کردند (۲۴). این رو تعرض و تعامل خشونت آمیز با داوران از سوی بازیکنان و مربیان، درگیری فیزیکی با داور و همچنین فحاشی از سوی هواداران و تماشاچیان در بازی و همین طور در شبکه های اجتماعی از جمله آسیب های هستند که در این طبقه بندی قرار می گیرند. این یافته با نتایج مطهری و همکاران (۱۳۹۲) همخوانی دارد (۲۹). بر همین اساس فرهنگ سازی از سوی رسانه می - بایست در اولویت قرار گیرد. ساخت برنامه های آسیب شناسانه با محوریت تعرض و فحاشی در فوتبال، برخورد جدی با بازیکنان و مربیان خاطی و ارائه قوانین به روز شده در این بخش، ساماندهی نظام هواداری و ارائه صندلی های شخصی در ورزشگاه ها و بلیط فروشی اینترنتی در راستای شناسایی دقیق تماشاچیان متعرض از جمله راهکارهای اساسی می تواند باشد.

در نهایت با توجه به مطالبی که بیان شد، می‌توان نتیجه گرفت که آسیب‌های ساختاری در گروه انسانی داوران از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. لذا می‌بایست در راستای رفع این آسیب‌ها، بیش از گذشته برنامه‌ریزی و تلاش نمود تا موجب ایجاد آسیب‌های عمیق‌تر در دیگر سطوح داوران فوتبال ایران نگردد. بی‌شک نتایج حاصل از تحقیق می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های آتی فدراسیون فوتبال ایران به ویژه کمیته و دپارتمان داوران این فدراسیون چراغ راه بوده و در تعیین خط مشی‌ها به کار گرفته شود. نتایج پژوهش حاضر آسیب‌هایی که گروه انسانی داوران در فوتبال را تهدید می‌کند و بر قضاوت آن‌ها موثر است را نشان داد. با توجه به اهمیت نقش داوران در سرنوشت تیم‌هایی که برای رسیدن به قهرمانی هزینه‌های هنگفتی را متحمل شده‌اند، شایسته است تدابیر بنیادین و مهمی در مورد آسیب‌های مؤثر بر قضاوت آن‌ها اندیشیده شود. بنابراین با بررسی موشکافانه آسیب‌های مؤثر بر قضاوت داوران در شرایط مختلف، می‌توان میزان تأثیر گذاری این عوامل را بر تصمیم داوران به حداقل رساند. از طرفی، ضروری است که در مراحل آموزش داوران، با بهره‌گیری از روش‌های مدرن و مهیا نمودن شرایطی متناسب و مشابه با شرایط مسابقات، چگونگی اتخاذ تصمیمات صحیح‌تر و مصمم‌تر را به آن‌ها آموزش داد تا بتوان میزان تصمیمات نادرست داوران را در مسابقات کاهش داد. بنابراین پیشنهاد میشود فدراسیون فوتبال با فرهنگ سازی مناسب در بین هواداران، بازیکنان و مربیان؛ الگوبرداری از ساختار کمیته داوران کشورهای پیشرفته در این زمینه، پرداخت حقوق ثابت و همچنین بیمه کردن داوران در حد امکان این آسیب‌ها را به طور موثر را کنترل کند.

از جمله محدودیت‌های تحقیق حاضر جدا از دسترسی سخت و زمان‌بر برای مصاحبه با جامعه تحقیق، مجموعه نگرانی‌ها و حساسیت‌های جامعه داوری فوتبال برای ارائه مشکلات و چالش‌های این حوزه بود. این موضوع در داوران و کارشناسانی که دارای جایگاه رسمی در هیأت‌های استانی و فدراسیون فوتبال نیز بودند دو چندان می‌شد. همچنین عناوینی از جمله ارائه مدل آسیب شناسی داوران لیگ برتر فوتبال ایران، تفسیر و بررسی چالش‌ها و مشکلات داوران در لیگ‌های آماتوری، آسیب‌شناسی آموزشی داوران فوتبال ایران، تحلیل شکاف وضعیت داوری فوتبال ایران در مقایسه با کشورهای پیشرفته در ورزش فوتبال، بررسی مشکلات و چالش‌های استعدادیابی در حوزه داوری فوتبال از جمله پیشنهادات برای تحقیقات آتی است که محققین علاقه‌مند به این حوزه می‌توانند انجام بدهند.

References

1. Sarlab, R., Askariyan, F., Asghar Pour, H. Exchange Rate Pass-Through on Import Price Index of Iran Sports Goods: ARDL Pattern Approach. *Sport Management Studies*, 2018; 10(50), 17-36. (In persian)
2. García-Sánchez, I. M. Efficiency and effectiveness of Spanish football teams: a three-stage-DEA approach. *Central European Journal of Operations Research*. 2007; 15(1), 21-45.
3. Zarif, M., Naderiyan Jahromi, M., Soltan Hosseini, S. Five Dimensional Describe Problems of Iran Soccer Premier League Referees. *Sport Management Studies*. 2015; 7(31), 121-136. (In persian)
4. FIFA Member Associations. <http://w.w.w.fifa.com>. Document. 2010.
5. Nagy, I. Z. The Role of Legal Forms in Professional Football. *Acta Polytechnica Hungarica*. 2013; 10(4), 209-227.
6. Talebpour, M; Shajie, K; Kashtidar, M; Alizaie, O. Developing a Model to Measure Behavioral Problems in Coaches of Iran Football Premier League. 2018; 5 (19) :79-93. (In persian)
7. Chiweshe, K. M. The problem with African football: corruption and the (under) development of the game on the continent. *African sports law and business bulletin*. 2014; 2, 27-33.
8. Eydipour, K., Ashrafkhazei, A., Aryan, E., Gholami torkslooye, S. Challenges and barriers to the development of football in the West Country. *Scientific Journal Of Organizational Behavior Management in Sport Studies*. 2015; 2(1), 57-64. (In persian)
9. talebpour, M., mirzazadeh, Z., shajie, K., alizaie yousef abadi, O. Gap Analysis of the Main human Capital Processes in the Department of Sports and the Youth of Khorasan Razavi. *Journal of Research in Human Resources Management*. 2019; 10(4), 159-184. (In persian)
10. Armstrong, M. A handbook of human resource management practice. Kogan Page Publishers. 2014
11. Chelladurai, P., & Kerwin, S. Human resource management in sport and recreation. *Human Kinetics*. 2018.
12. Soyer, F., Sari, İ., & Talaghir, L. G. The relationship between perceived coaching behaviour and achievement motivation: a research in football players. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2014; 152(4), 421-425.
13. Andrew Manzini. Organizational pathology with an applied approach to problem solving and growth in the organization. Translation By: Atafar, A; Ghpbadipour, M; Analouei, S. Barin Scholars Scientific Institute. 2006. (In persian)
14. Bayat, M; Kamrani, M. Pathology of the Deputy of Human Resources with the aim of improvement and development based on the three-pronged model (Case study: Tehran Regional Electricity Company). Twenty-ninth International Conference on Electricity. Tehran, Iran. 2014. (In persian)
15. Ehsani, M; Qarakhani, H. Investigating the situation of human resources in professional sports in the country. *Journal of Physical Education and Sports Sciences*. 2008; 3, 15-22. (In persian)
16. Weerakoon, R. K. Human resource management in sports: A critical review of its importance and pertaining issues. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*. 2016; 69(1), 15-21.
17. Chirila D, Chirila M, Bianu E, Sirbulesca C. Diagnostic analysis of the human resource management in sport organization of times county. *Lucrări Științifice Management Agricol*. 2013; 15(2): 24-29.

18. Heijden, L. L. E. Does HRM matter for professional soccer organizations? A research on the HRM-performance relationship for PSO's (Master's thesis, University of Twente). 2012.
19. Ramezanejad, R; Shafie, Sh; Rasouli, R; Loghmani, M. Relationship between Job Characteristics and Satisfaction among Iranian Soccer Referees: the Mediate Role of Professional Commitment. *Applied Research in Sport Management*. 2017; 6(1), 21-32. (In persian)
20. Castagna, C., Abt, G., & Dottavio, S. original publisher., 2013
21. Mengashti, Y; Sayadi, M, A; Kashef, M. Investigating the relationship between personality traits and self-control factors of male referees in the Iranian Football Premier League. *Journal of Sports Science*. 2017; 9(26), 101-122. (In persian)
22. Ramezani Nezhad, R., Loghmani, M., Poursoltani Zarandi, H. A Comparison of Job Characteristics among Iranian Soccer referees. *Applied Research in Sport Management*. 2014; 2(4), 55-66. (In persian)
23. Boyko, R. H., Boyko, A. R., & Boyko, M. G. Referee bias contributes to home advantage in English Premiership football. *Journal of sports sciences* 2007; 25(11), 1185-1194.
24. Rafie, O; Alidust, E; Jaafari Hajin, A. The Effective Inhibiting Factors of Decision making in Iranian soccer referees. *Journal of Sport Management and Motor Behavior*. 2018; 14(27), 155-166. (In persian)
25. Gómez González, C., García Unanue, J., Sánchez Sánchez, J., Ubago Guisado, E., & del Corral, J. Evidence on soccer-specific stadiums and attendance: The Major League Soccer case. *Revista de psicología del deporte*. 2016; 25(3), 0019-22.
26. Saeedi Kian, H. Investigation of occupational injuries of Iranian Premier League football referees. Master Thesis in Sports Management. Imam Reza International University of Mashhad. 2015. (In persian)
27. Shahlaee, J; Ghafouri, F; Honari, H. The comparison of burnout of football referees on the basis of their degree and post, *Journal of Sport Management Review*. 2013; 5(17), 59-72. (In persian)
28. Gholamian, J., Golzar, S., Hosseini, S., Talebpour, M. A Survey of Refereeing Burnout among Iranian Soccer Super League Referees and to Study its Relationship to Stress Level. *Journal of Sport Management*. 2009; 1(1), 141-157. (In persian)
29. Motahari, M; Honari, H; Keshgar, S. The Role of Burnout Factors in Judgment of Football Referees: A Case Study of Iran Football Premier League Referees. 2013; 1 (1) :97-108. (In persian)
30. Abdi, H., Jalali Farahani, M., Sajjadi, N. A Comparative Study of Football Referees' Status in Iran and England. *Journal of Sport Management*. 2010; 2(4), 119-135. (In persian)